

GHID DE ARHIVARE DIGITALĂ

noiembrie 2024

SONA
ARHIVA DIGITALĂ

SONA

ARHIVA DIGITALĂ

Demers de valorificare a patrimoniului vizual rural

Organizat de:

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

În parteneriat cu:

Arhiva. Despre începuturi poate fi ușor să povestești. De foarte multe ori o arhivă apare din întâmplare, când găsești o imagine veche în pod, în cutia cu amintiri a familiei, pe un perete la bunici, la vecini sau uitată pe o masă într-o casă părăsită. Și alegi să o salvezi. Să o cercetezi, să o păstrezi corect, să o restaurezi, să o aduci în atenție, să o arăți publicului într-o expoziție. Fiecare casă în sine poate fi privită ca o arhivă, iar obiectele din ea ca pe niște micro-colecții curatoriate chiar de proprietari. Ce facem când satele sunt depopulate, când lucrurile sunt înstrăinate, curțile abandonate sau vândute, iar locuitorii din ce în ce mai în vârstă.

Poveștile par să nu mai aibă continuitate, istoriile locale se topesc, se rup legăturile cu oamenii și locurile, iar fotografiile intră într-un proces irecuperabil de degradare. În acest punct sensibil apare necesitatea construirii unei arhive. O arhivă ca un loc de întâlnire pentru toate generațiile, pe parcursul a zeci de ani. Să poți povesti despre ce-am avut și ce-am pierdut. Să poți călători dintr-o lume în altă lume... să fii inspirat și împlinit, să găsești un sens în fiecare imagine veche și să te așezi cuminte în context. Să începi să înțelegi de ce comunitatea ta are acest portret și mai ales cine și de ce l-a făcut. Așa că am adunat gândurile prietenilor Arhivei satului Șona și am structurat câțiva pași utili și informații despre cum facem din Arhivă - un loc posibil, în fiecare sat.

Cum facem

1. Stabilim o serie de principii de lucru sănătoase în comunități;

⋮

2. Identificăm oamenii potriviți, spațiile și minimul de condiții necesare punerii bazei unei arhive rurale;

⋮

Memoria comunității

Alina Zară

pagina

7

Om implicat
în comunitatea
din Mândra, Asociația
Mândra Project

3. Istoria, etica și salvarea patrimoniului fotografic. Detalii și informații despre fotografiile din Țara Făgărașului și tehnicile lor de lucru, despre ce e valoros și cum identificăm și încadrăm corect o fotografie;

⋮

Repertoriu schematic al atelierelor fotografice din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

Radu Bârlă

9

Istoric al fotografiei și
inițiator al Arhivei
de Fotografie -
Asociația Renascendis

Tipuri de hârtii fotografice și deteriorările acestora

41

Cum facem

4. Aspecte generale privind conservarea și restaurarea fotografiilor.
Degradări, conservare, depozitare și expunere corectă
a fotografiilor și documentelor;

pagina

Aspecte generale privind conservarea materialelor fotografice

Laura Vălean

50

specializată în
conservarea și
restaurarea de
fotografie

5. Aspecte tehnice legate
de digitalizarea filmelor;

Tipuri de filme utilizate de cineamatori

Andrei Bălbărău

62

Muzeul Cineastului
Amator din Reșița

Recomandări practice din partea unui artist fotograf

Nicu Ilfoveanu

73

Recomandări
practice din partea
unui artist fotograf

6. Alte forme de instruire.

Biblioteca sau colecția digitală – de la digitizare la arhivare online – o experiență

Ruxandra Nazare

75

Biblioteca Județeană
„George Barițiu”
Brașov

Acest ghid practic s-a constituit pe baza ideilor expuse pe parcursul Întâlnirii Oamenii Arhivelor 2024, el este un instrument educațional de încurajare a comunităților rurale de a îngriji arhive, o resursă ce este disponibilă online și actualizată recurent pentru publicul larg.

Participanți și contribuitori la Întâlnirea Oamenii Arhivelor 2024 au fost: Nicu Ilfoveanu - artist fotograf, Radu Bârlă - istoric al Asociației Renascendis, Laura Vălean - specialist în conservarea și restaurarea de fotografie, Árpád Kováts - coordonatorul Muzeului de Fotografie Kováts din Odorheiu Secuiesc, Andrei Bălbărău - coordonatorul Muzeului Cineastului Amator din Reșița, Ruxandra Nazare - Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov, Marlene Herberth – Asociația Soxen – KraftMade - Cincu, Alina Zară – Asociația Mândra Project, Ștefan Cibian – Institutul de Cercetare Făgăraș – Făgăraș și Calbor, Mihaela Frățilă - Asociația sătească „Șona noastră”, Mihaela Irimescu și Cristiana Ursache - Asociația Galeria Artep, Diana Iabrașu - coordonatorul Arhivei satului Șona.

Inițiativa face parte din proiectul „ȘONA – ARHIVA DIGITALĂ. Demers de valorificare a patrimoniului vizual rural”, este inițiat de Asociația Galeria Artep și derulat în 2024 în parteneriat cu Fundația Ștefan Câlția, Asociația Sătească „Șona Noastră”, Asociația Monumentum, Asociația Renascendis, Asociația Soxen – KraftMade și Institutul de Cercetare Făgăraș, și este co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Partener logistic: Fundația Comunitară Țara Făgărașului.

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Alina Zară **Memoria comunității**

Context! La Mândra am început să scotocesc prin fotografiile din colecțiile private ale sătenilor, în urmă cu mai bine de 15 ani. Atunci scriam poveștile familiilor din sat pe un blog local. Din nefericire, nu știam nimic despre arhivare și nu am păstrat și protejat fotografiile într-un format care să reziste în timp. Le-am pierdut digital, iar Blogspotul nu le mai deschide astfel încât să le pot salva, decât de forma unui timbru!

O mare parte dintre acestea imagini au dispărut odată cu bătrânii satului și nu le mai găsesc să le scanez și arhivez ca la carte, de data asta. A fost momentul în care am fotografiat una dintre cele mai importante imagini din familia mea, pe care o păstra cu sfințenie unchiul Ghiță a lu' Călugăru - o imagine cu străbunica, în timp ce se opunea comuniștilor să nu îi confiște caii din curte – ea a fost închisă în închisorile comuniste și astăzi, când îi reconstitui povestea, nu mai găsesc acea fotografie nicăieri. Decât în memoria câtorva membri ai familiei...

Așa că am început să fiu mai atentă și astfel mi-a atras atenția proiectul de arhivare de la Șona, satul vecin, proiect care beneficiază de aportul unor specialiști generoși, care ne împărtășesc și nouă din „secretele meseriei”.

Cum se lucrează în comunitatea noastră?

Pentru că rădăcinile mele sunt locale pe toate ramurile, până la stră-străbunici, și din partea mamei și a tatei, mi-a fost foarte ușor să-mi concentrez atenția pe cercetarea unui singur sat, iar oamenilor locului le-a fost foarte ușor să-mi acorde încredere și să-mi deschidă poarta.

De-a lungul timpului mi-am dat seama că imaginile cu oamenii din sat, pe care le publicam, cu acordul lor, sub formă de poveste-reportaj, sunt foarte bine primite de comunitate și am plusat în această direcție, ca să îi determin pe săteni să aibă încredere și să-și deschidă colecțiile și sufletul și chiar să-și dorească să rămână și povestea neamului lor în istoria satului... În acest moment, avem o comunitate online destul de mare, un blog cu fotografii și povești locale (care are nevoie de un refresh) expoziții și apariții în presa locală sau chiar națională, cu aceste povești.

În acest moment, focusul meu personal este pe două direcții: evoluția portului tradițional local și tot ce înseamnă “fotografii din comunism”. Dar, pentru că am început să înțeleg mai bine ce înseamnă arhivare, am creat un proiect care se numește **Memoria Comunității** și am început să adun oameni care să ajute, voluntar, să creăm o arhivă digitală a satului. O arhivă în care strângem tot ce se poate și mai există în comunitate, pentru o privire de ansamblu cât mai complexă. O avem alături, în calitate de consultant, pe Diana Iabrușu, care coordonează Arhiva satului Șona și adună laolaltă **Oamenii Arhivelor** pentru schimburi de experiențe. Am semnat un protocol cu biblioteca locală, unde am stabilit „cartierul general” al proiectului și unde am instalat un laptop și un scanner profesionist, achiziționate special. Am semnat apoi un parteneriat cu Parohia locală și am transformat holul bisericii în spațiu de expoziții. Acolo expunem, de 4 ori pe an, cele mai interesante imagini, pe diverse teme, care apar în timpul procesului de arhivare.

Radu Bârlă Repertoriu schematic al atelierelor fotografice din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

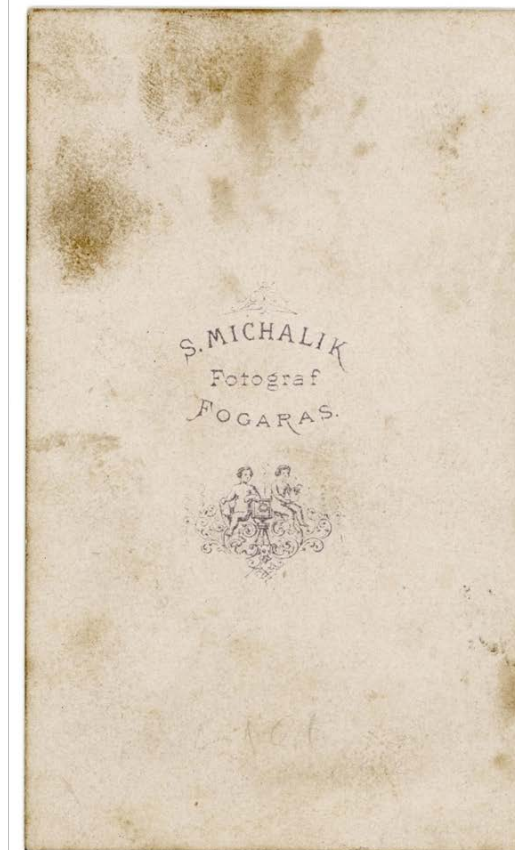
1. Atelierul S. Michalik

Locație:
Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras
(itinerant)

Perioadă activitate:
cca. 1863 - 1865

Tehnică și formate documentate:
hârtie albuminată, lipită pe carton,
CdV

Alte informații:
activ și la Brașov/ Kronstadt, cel puțin până spre 1863

Exemplu recto/ verso

2. Atelierul Gustav Albert Schivert

(1826, Sibiu/ Hermannstadt–1881, Graz)

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras (itinerant)

Perioadă activitate:

cca. 1866 - 1868

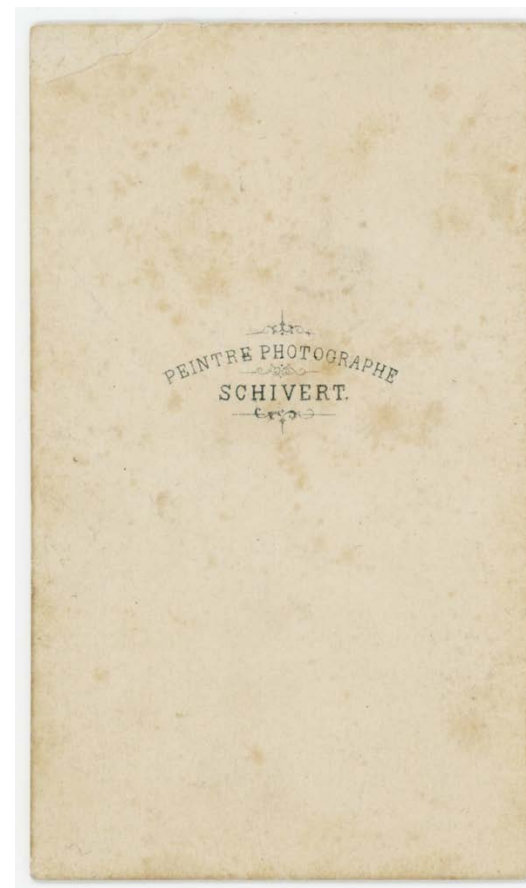
Tehnică și formate documentate:

nu există materiale fotografice

cunoscute pentru Făgăraș

Alte informații:

se pregătește la Sibiu, dar pleacă la Iași, unde are un atelier între 1860 – 1865/ 66. Se întoarce în Transilvania și lucrează inițial la Mediasș/ Mediasch/ Medgyes și Făgăraș, apoi, între 1868 – 1875 are un atelier la Sibiu.

Exemplu recto din perioada în care lucrează la Iași

3. Atelierul Mégay G. A.

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

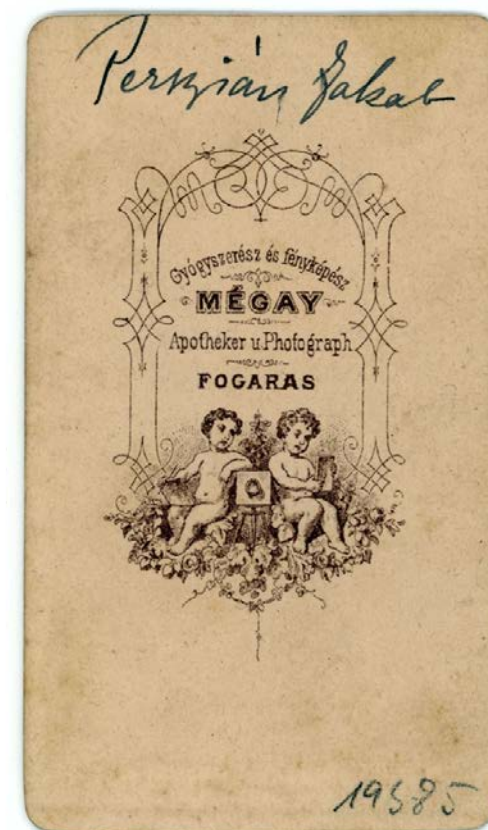
cca. 1869 - 1875

Tehnică și formate documentate:

hârtie albuminată, hârtie lucioasă
cu colodiu, lipită pe carton, CdV

Alte informații:

„Gyógyszerész és fényképész/ Apotheker und Photograph”/ fotograf și farmacist, activ anterior (cca. 1865 – 1869) la Zlatna/ Zalatna/ Klein Schlatten. În perioada în care lucrează la Făgăraș este unul din extrem de puținii fotografi din Transilvania și din zonă care folosește o variantă timpurie, nu foarte stabilă, de hârtie cu colodiu.

Exemplu recto/ verso

4. Atelierul Németi Ferenc

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

cca. 1875 - 1890

Tehnică și formate documentate:

hârtie albuminată, lipită pe
carton, CdV și formate mai mari,
nestandardizate

Alte informații:

„fényképész és vegyes kereskedő”/
fotograf și negustor de mărfuri
mixte. Recuzita folosită în fotografiile
timpurii indică faptul că preia locația
lui Mégay. Primul atelier fotografic de
lungă durată din Făgăraș.

Exemplu recto/ verso

Radu Bârlă **Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)**

5. Atelierul Văduva lui Németi Ferenc

(Németi Ferenc's Wittwe/ Özvegy
Németi Ferencné)

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

cca. 1890 - 1895

Tehnică și formate documentate:

hârtie albuminată, lipită pe carton,
CdV

Alte informații:

prima și singura femeie fotograf
atestată din Făgăraș.

Exemplu recto/ verso

6. Atelierul Alfred Adler

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

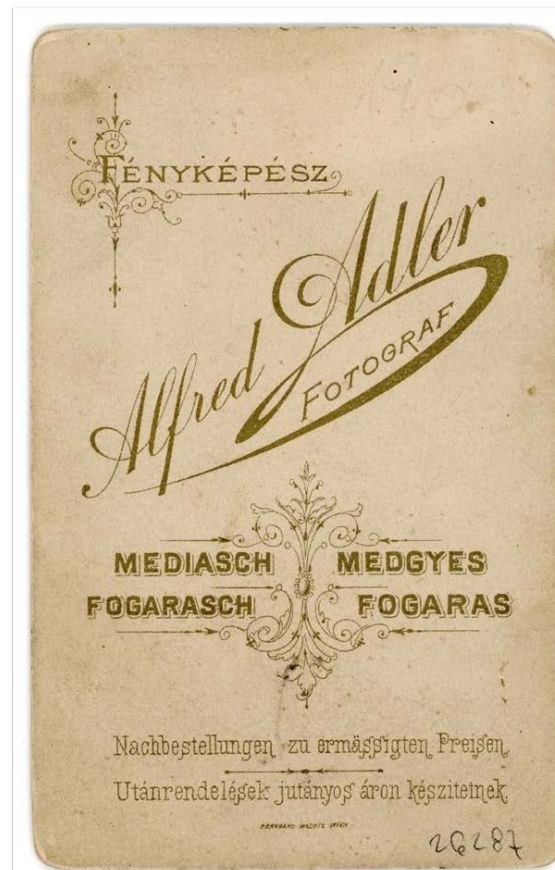
Perioadă activitate:

cca. 1880 - 1900

Tehnică și formate documentate:
hârtie albuminată, lipită pe carton,
CdV, cabinet și formate mari

Alte informații:

fratele mai mic al fotografiilor Moritz și
Leopold Adler, a lucrat în numeroase
locații din Transilvania (Bistrița,
Mediaș, Făgăraș, Sighișoara, Brașov,
Tușnad, Orăștie). În drumul dintre
Făgăraș și Mediaș probabil făcea
opriri în Cincu și Agnita.

Exemplu recto/ verso

Radu Bârlă Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

7. Atelierul Josef Heinrich Briegel

(1857, Pirmasens – 1942, Sibiu/
Hermannstadt/ Nagyszeben)

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

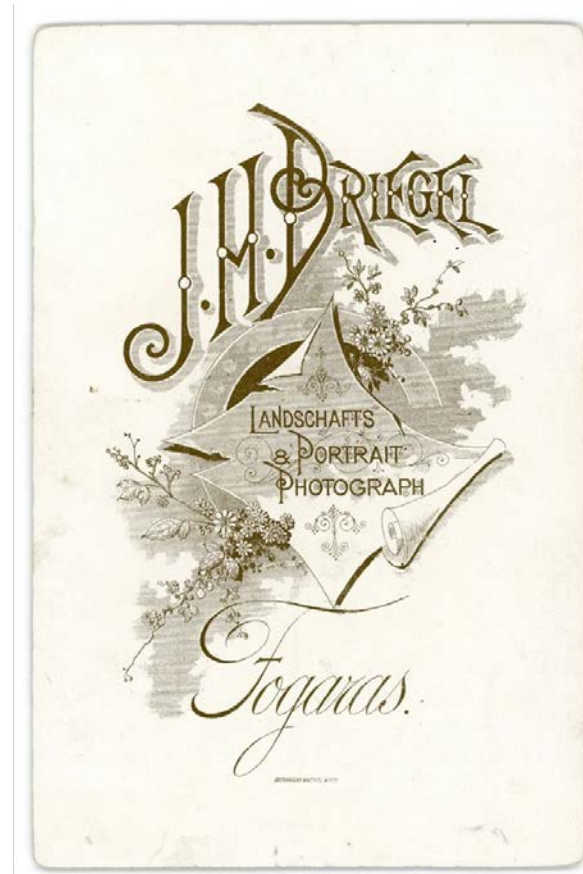
cca. 1893 - 1905

Tehnică și formate documentate:

hârtie lucioasă cu colodiu, hârtie
lucioasă cu gelatino-bromură de
argint, lipită pe carton, CdV, cabinet
și formate mari

Alte informații:

activ la București între cca. 1890 –
1893. În 1893 se mută la Sibiu.

Exemplu recto/ verso

7. Atelierul Josef Heinrich Briegel

(1857, Pirmasens – 1942, Sibiu/
Hermannstadt/ Nagyszeben)

7. Atelierul Josef Heinrich Briegel

(1857, Pirmasens – 1942, Sibiu/
Hermannstadt/ Nagyszeben)

8. Atelierul M. Horovitz

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

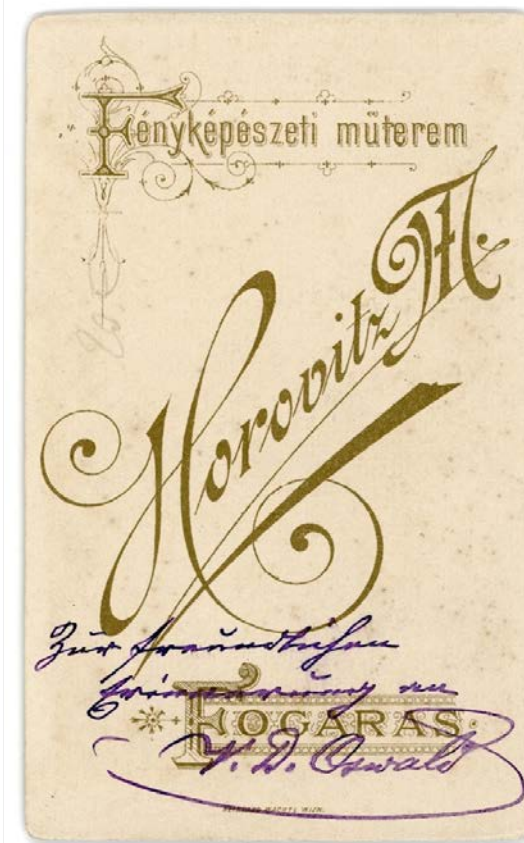
cca. 1895 - 1900

Tehnică și formate documentate:

hârtie albumintă, lipită pe carton,
CdV, cabinet și formate mari

Alte informații:

activ anterior la Mediaș/ Mediasch,
între cca. 1890 – 1895.

Exemplu recto/ verso

Radu Bârlă Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

**9. Atelierul Frații Sinberger/ Brüder
Sinberger/ Szinberger fivérek (Lipot/
Leopold și E. -Ernö?/ Emil?)**

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras, în
Piața Castelului/ Vártér – Casele
Lauritsch/ Cocoșul Alb

Perioadă activitate:

cca. 1897 - 1901

Tehnică și formate documentate:

hârtie lucioasă cu colodiu, lipită pe
carton, CdV, cabinet și formate mari

Alte informații:

activ anterior la Mediaș/ Mediasch,
între cca. 1890 – 1895.

Exemplu recto/ verso

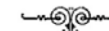
Radu Bârlă   Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

9. Atelierul Frații Sinberger/ Brüder
Sinberger/ Szinberger fivérek (Lipot/
Leopold și E. -Ernö?/ Emil?)

Portrete. Frații Szinberger din Făgăraș au executat foarte bine portretul I. P. S. Sale Mitropolitului Dr. V. Mihályi de Apșa. Prețul 4 coroane. De asemeni a executat și grupa membrilor Sinodului III provincial, care cuprinde pe mitropolit, episcopul sufragani, mai mulți canonici și între ei și figura imponentă a reverendissimului domn protopop G. Telescu, care ea distins cunosător al dreptului canonic a făcut și c-a parte din acel sinod. Prețul acestui tablou este 4 coroane.

Suvenirî de la serbări. Fotograful Sinberger din Făgăraș a pregătit un prefrumos portret al Excelenții Sale Dnui Mitropolit. Cei ce doresc să aivă acest suvenir de la serbările iubilare pot să se adreseze numitului fotograf, trimițându-l 2 cor.

Radu Bârlă   **Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)**

10. Atelierul E. Sinberger (Szinberger)

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras, în Piața
Castelului/ Vártér – Casele Lauritsch/
Cocoșul Alb

Perioadă activitate:

cca. 1901 - 1904

Tehnică și formate documentate:

hârtie lucioasă cu colodiu, lipită pe
carton, CdV, cabinet

Alte informații:

simultan are filială și la Blaj/ Blasendorf.

Pe cont propriu după plecarea lui Lipot
la Brașov/ Kronstadt, în 1901, unde
deschide atelierul „Rembrandt”.

Exemplu recto/verso

11. Atelierul Sinberger (Szinberger) Manó

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras, în Piața
Castelului/ Vártér – Hotel Paris

Perioadă activitate:

cca. 1902 - 1905

Tehnică și formate documentate:

hârtie lucioasă cu colodiu, lipită pe
carton, CdV, cabinet, diverse alte formate

Alte informații:

deschide atelier lângă fratele său, în
Hotel Paris din Piața Castelului/ Vártér.

La începutul anului 1902 era închis la
Budapesta, unde a lucrat ca asistent de
fotograf, pentru niște datorii.

Exemplu recto/ verso

12. Atelierul „Helios”

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

cca. 1904 – cca. 1910

Tehnică și formate documentate:

hârtie lucioasă cu colodiu, lipită pe
carton, CdV, cabinet, formate mai
mari

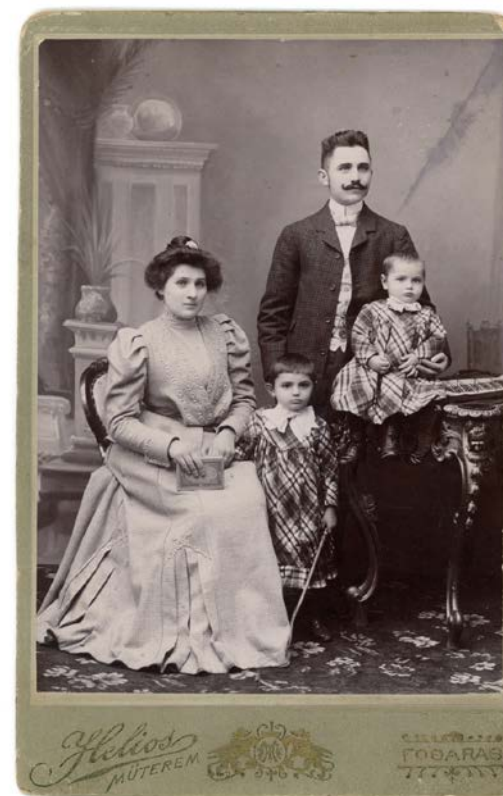
Alte informații:

posibil deținut de familia Gebauer
- Marie Gebauer (n. 1885, Făgăraș/
Fogarasch/ Fogaras) avea să deschidă
în 1917, la Brașov/ Kronstadt/ Brassó,
un atelier cu același nume

Exemplu recto/ verso

12. Atelierul „Helios”

Radu Bârlă **Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)**

13. Atelierul Palliardi Leo

(n. 30 septembrie 1883, Sibiu/
Hermannstadt)

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

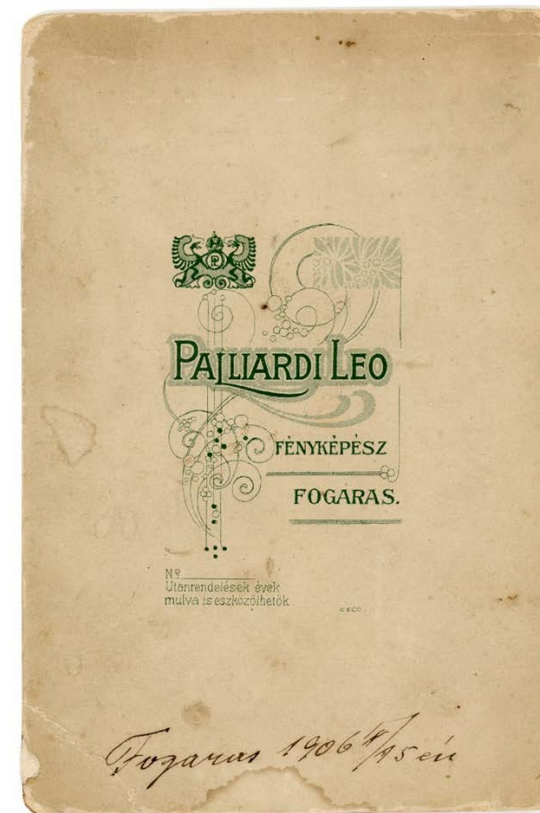
Perioadă activitate:

cca. 1905 – 1910

Tehnică și formate documentate: hârtie
mată și lucioasă cu colodiu, lipită pe carton,
CdV, cabinet, formate mai mari

Alte informații:

probabil cumpără atelierul lui E. Szinberger
de la Casele Lauritsch/ Cocoșul Alb. Din 1913
este prezent la Klagenfurth, în Austria, unde
se căsătorește cu Walpurga Janeschitz. La
începutul anilor 1920 (în mod sigur din 1922 -
1923) îl regăsim și la Velden am Wörthersee.

Exemplu recto/ verso

14. Atelierul Madácsi Gyula

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras – Casa Stof

Perioadă activitate:

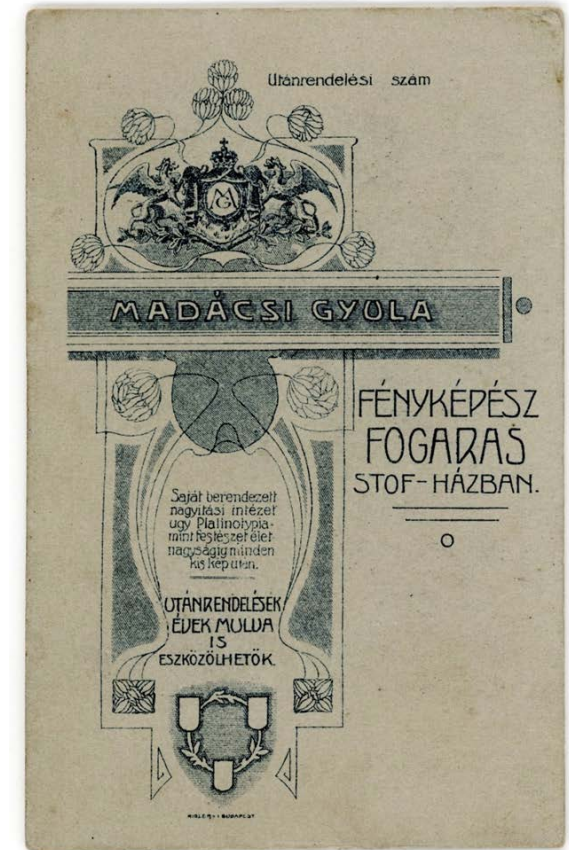
cca. 1910 – începutul anilor 1920

Tehnică și formate documentate:

hârtie lucioasă cu colodiu, Hârtie cu
gelatino-bromură de argint, lipită pe
carton, CdV, cabinet, diverse formate mai
mari, inclusiv formate atipice

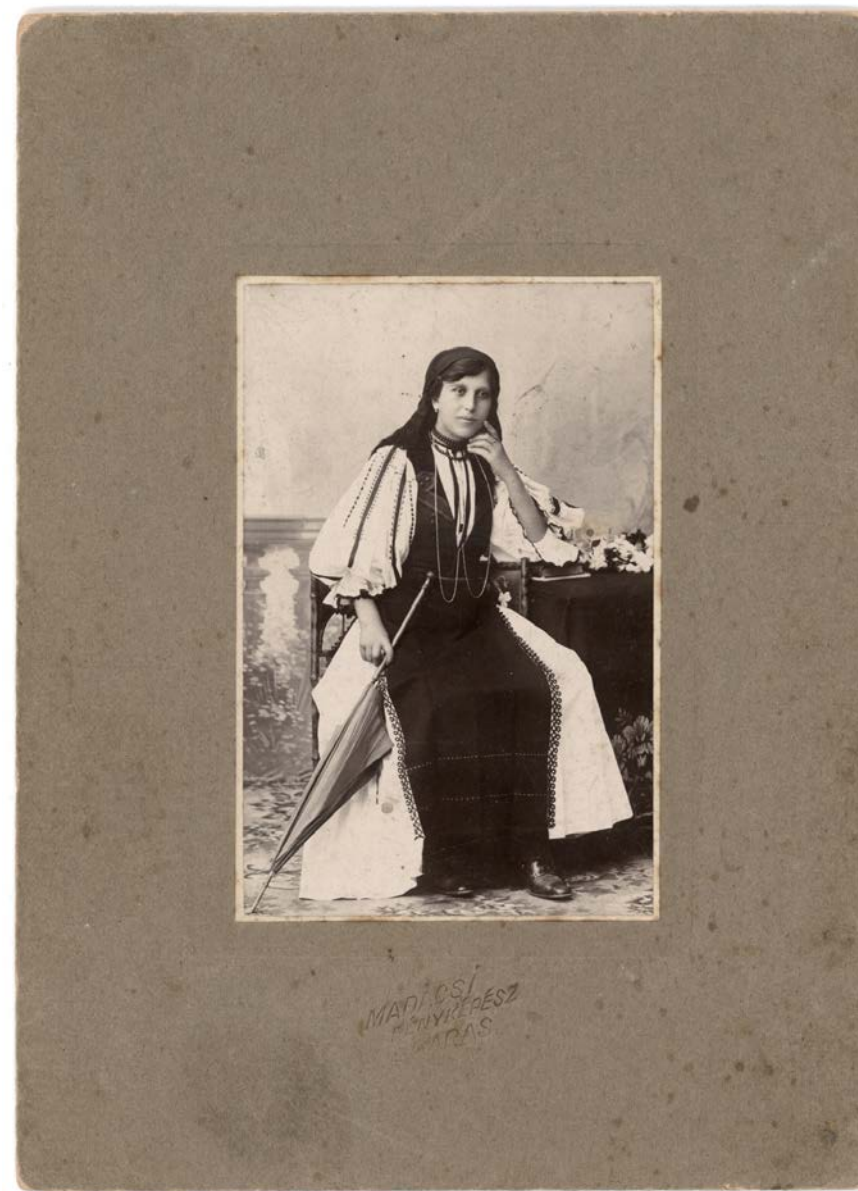
Alte informații:

probabil cumpără atelierul „Helios”. Este cel
mai prolific atelier fotografic făgărășean de
la începutul secolului al XX-lea.

Exemplu recto/verso

14. Atelierul Madácsi Gyula

15. Atelierul Dimény Lajos/ Dimény fivérek (Frații Dimény)

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras, în
Piața Castelului/ Vártér – Casele
Lauritsch/ Cocoșul Alb

Perioadă activitate:

cca. 1910 – 1911

Tehnică și formate documentate:

hârtie cu gelatino-bromură de
argint, lipită pe carton, formate
mai mari

Alte informații:

probabil cumpără atelierul

Palliardi Leo.

Exemplu recto/verso

Radu Bârlă Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

16. Atelierul Fischer Béla

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras,
probabil în Piața Castelului/ Vártér –
Casele Lauritsch/ Cocoșul Alb

Perioadă activitate:

cca. 1911 – 1915

Tehnică și formate documentate:
hârtie mată cu colodiu, hârtie cu
gelatino-bromură de argint, lipită
pe carton, CdV, cabinet, formate
mai mari

Alte informații:

probabil cumpără atelierul Dimény

Exemplu recto/ verso

16. Atelierul Fischer Béla

Radu Bârlă Repertoriu schematic al atelierelor fotografice
din Făgăraș și împrejurimi (1860 – 1960)

**17. Atelierul Julius Knauer (Gyula)/
Atelier „Carmen”**

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

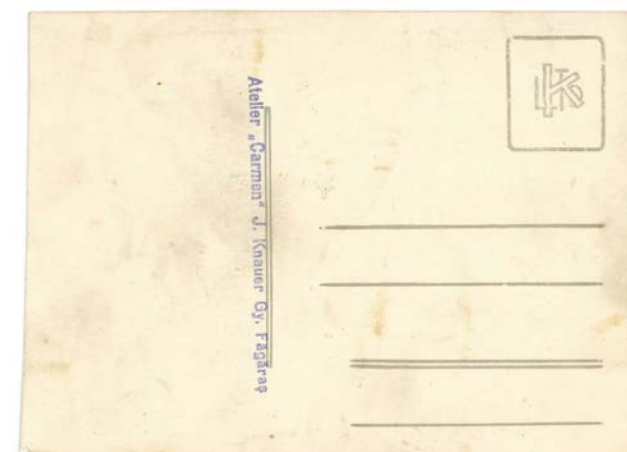
cca. 1925 – 1930

Tehnică și formate documentate:

hârtie cu gelatino-bromură de
argint/ gelatino-clorură de argint,
lipită pe carton - CdV, carte poștală

Alte informații:

pleacă de la Brașov/ Kronstadt/
Brassó, unde avusese atelier din
1897.

Exemplu recto/ verso

18. Atelierul Foto Szabó Gábor

Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras – în
fostul hotel Lauritsch

Perioadă activitate:

1931 – 1959

Tehnică și formate documentate:
hârtie cu gelatino-bromură de
argint/ gelatino-clorură de argint,
carte poștală, formate mai mici și
mai mari, prelucrare lucrări amatori

Alte informații:

cel mai longeviv și cunoscut atelier
fotograf din Făgăraș.

Exemplu recto/ verso

18. Atelierul Foto Szabó Gábor

18. Atelierul Foto Szabó Gábor

19. Atelierul Foto Anton

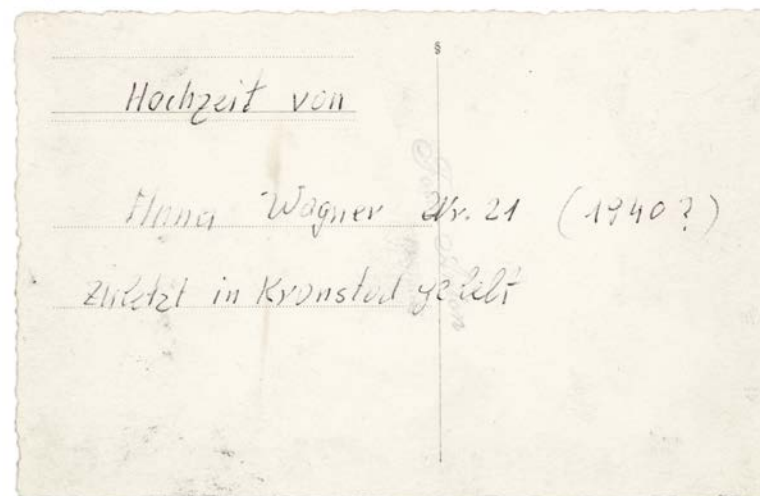
Locație:

Făgăraș/ Fogarasch/ Fogaras

Perioadă activitate:

cca. 1935 – 1945

Tehnică și formate documentate:
hârtie cu gelatino-bromură de
argint, carte poștală, formate mai
mici și mai mari

Exemplu recto/verso

20. Atelierul Emil Tschurl

Locație:

Cincu (Cincu Mare)/ Großschenk/
Nagysink

Perioadă activitate:

cca. 1925 – 1945

Tehnică și formate documentate:
hârtie cu gelatino-bromură de
argint, carte poștală, formate mai
mici și mai mari

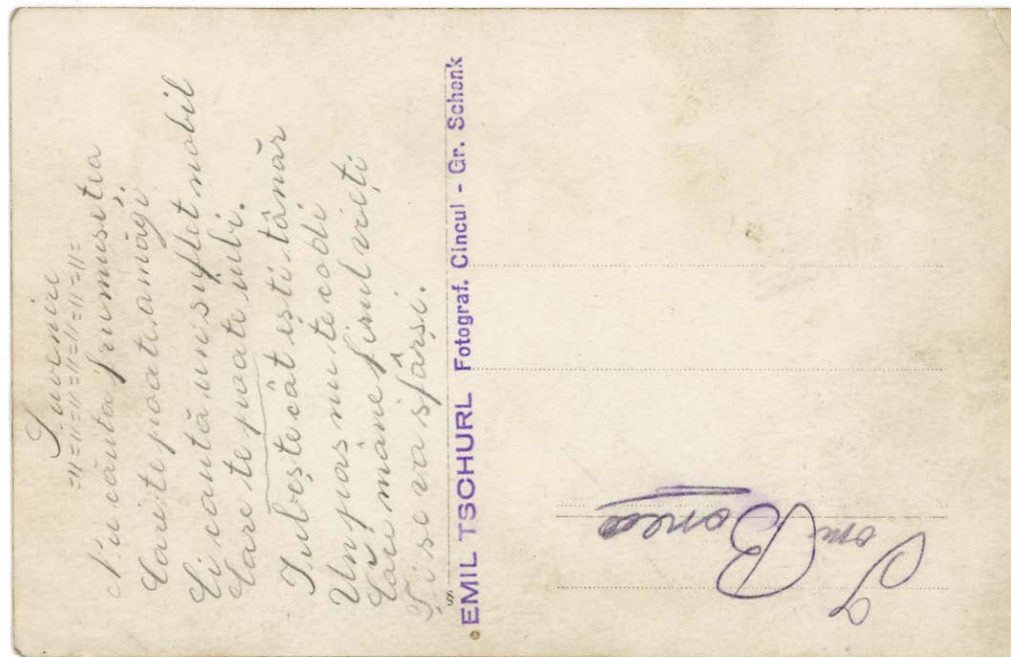

Exemplu recto/ verso

20. Atelierul Emil Tschurl

20. Atelierul Emil Tschurl

Juvenile
= 11 = 11 = 11 = 11 = 11 =
Căci cântă în armonia
Căci te poartă în cântec
Căci cântă în suflet nobil
Căci te poartă în mi.
Tu bește cât ești tânăr
Un pas nu te coboară
Căci mâne simțuri
Căci se va sfârși.
EMIL TSCHURL Fotograf, Cincul - Gr. Schenk

D. Bonice

21. Atelierul „Foto Marcel”/ M. Graunfels

Locație:

Șercaia/ Schirkanyen/ Sárkány

Perioadă activitate:

cca. 1925 – 1935

Tehnică și formate documentate:

hârtie cu gelatino-bromură de
argint, carte poștală

Exemplu recto (Colecția Rujoiu)

Radu Bârlă **Tipuri de hârtii fotografice și deteriorările acestora**

Hârtie albuminată Cel mai vechi tip de hârtie fotografică de uz comercial produsă după un procedeu dezvoltat și făcut public 1847 de Louis Désiré Blanquart-Evrard. O foaie de hârtie de bumbac este acoperită cu o emulsie făcută din albuș și sare (clorură de sodiu), apoi este lăsată la uscat. După uscare este îmbibată într-o soluție de apă și nitrat de argint și iar uscată la întuneric (în absența razelor UV).

Aspect mat, în nuanțe gălbui-maronii (cel mai des) sau gri-gri închis (mai rar). Spre 1895 se folosește, mai rar, o variantă de hârtie albuminată lucioasă, uneori cu nuanțe ușor albastrii.

Hârtia albuminată a fost principalul tip de hârtie fotografică folosită până spre anul 1900, realitate prezentă și la aproape toate atelierile fotografice din Făgăraș de până la această dată.

Cele mai obișnuite deteriorări fizico-chimice specifice sunt estomparea imaginii din cauza expunerii prelungite la factori de mediu improprii (în special lumină și umiditate) și foxing-ul (aparitia de pete brun-roșcate). Se mai observă pete de culoare închisă sau închiderea la culoare pe toată suprafața din cauza acidității cartonului-suport și a adezivului cu care a fost lipită hârtia pe acesta.

Radu Bârlă Tipuri de hârtii fotografice și deteriorările acestora

Exemple de hârtie albuminată

Resurse bibliografice utile online:

Hârtia cu colodiu A fost dezvoltată ca o varietate la hârtia albuminată într-o perioadă în care colodiul era una din principalele substanțe folosite în diversele procese fotografice. Deși nu are un inventator anume, o serie de fotografi și chimiști au experimentat variante ale hârtiei cu colodiu. După Dusan C. Stulik & Art Kaplan, lista lor este: Marc Gaudin (1853), William Henry Fox Talbot (1854), G. W. Simpson (1865), Jean Laurent and José Martinez-Sanchez (c. 1866), and J. B. Obernetter (1867–68). Procedeul de producere a hârtiei era mult mai complicat decât în cazul hârtiei albuminate și au existat diverse rețete. În principal era necesară obținerea unei emulsii din colodiu (nitrat de celuloză obținut din bumbac amestecat cu alcool etilic), clorură de argint, nitrat de argint, acid citric sau tartric și halogenuri solubile în eter.

Aspectul este lucios sau mat, în tonuri de brun, indigo, bleu și chiar gri-închis. Suprafața hârtiei este foarte sensibilă la acțiuni mecanice, zgâriindu-se ușor.

Hârtia cu colodiu Hârtia cu colodiu a fost rar folosită înainte de 1890 – 1895. În Transilvania și România cazurile de folosire timpurie a hârtiei lucioase cu colodiu sunt extrem de rare (mai puțin de cinci identificate). Unul din ele este la Făgăraș – fotograful Mégay G. A., care era și farmacist (ceea ce poate explica înclinația spre experiment). În mod obișnuit, hârtia cu colodiu a fost folosită între 1895 – 1915, fiind una dintre hârțiile fotografice care dau cele mai clare imagini.

Cele mai obișnuite deteriorări fizico-chimice sunt exfolierile emulsiei în urma expunerii la niveluri ridicate de umiditate și temperatură și estomparea imaginii în urma expunerii îndelungate în lumină directă. Hârtia lucioasă cu colodiu prezintă adesea microfisuri. Mult mai frecvente sunt deteriorările mecanice – zgârieturi, tociri, dar și acumulările de praf și grăsime, respectiv petele cauzate excremente solidificate de insecte.

Radu Bârlă Tipuri de hârtii fotografice și deteriorările acestora

Exemple de hârtie cu colodiu

Resurse bibliografice utile online:

Radu Bârlă Tipuri de hârtii fotografice și deteriorările acestora

Exemple de hârtie cu colodiu

Hârțiile cu gelatino-bromură de argint și gelatino-clorură de argint

Au fost dezvoltate tot ca o variantă la hârtia albuminată, încă din anii 1860. Și aici există o serie de fotografi și chimiști care au experimentat diverse rețete și variante. În principal, pentru obținerea hârtiei fotografice se folosește o bază de gelatină de origine animală amestecată cu sulfat de bariu (baryta), aplicată direct pe o hârtie mai groasă, peste care se aplică o emulsie fotosensibilă de săruri de argint (în special bromură și clorură de argint).

Aspectul poate fi lucios sau mat. Până spre mijlocul anilor 1940, pozitivele pe hârtie cu gelatino-bromură de argint se tonează în diverse nuanțe: de la albastru și verde, la nuanțe de brun (cel mai frecvent) și roșu. În varietățile cele mai obișnuite, imaginile pe acest tip de hârtie le găsim în tonuri de gri („alb-negru”). Hârtia cu gelatino-clorură de argint era folosită, mai ales, pentru pozitive de contact în anii 1920 – 1930. Imaginile le găsim în tonuri de brun și gri. Apoi, cel mai des, este folosită pentru imprimare lucrărilor de amator – hârțiile Agfa Lupex sau Mimosa Sunotyp. După 1930, în spațiul românesc, hârțiile Kodak cu gelatino-bromură de argint, care fuseseră lider de piață, pierd teren în fața hârțiilor Agfa Brovira și Ferrania.

Hârțiile cu gelatino-bromură de argint și gelatino-clorură de argint

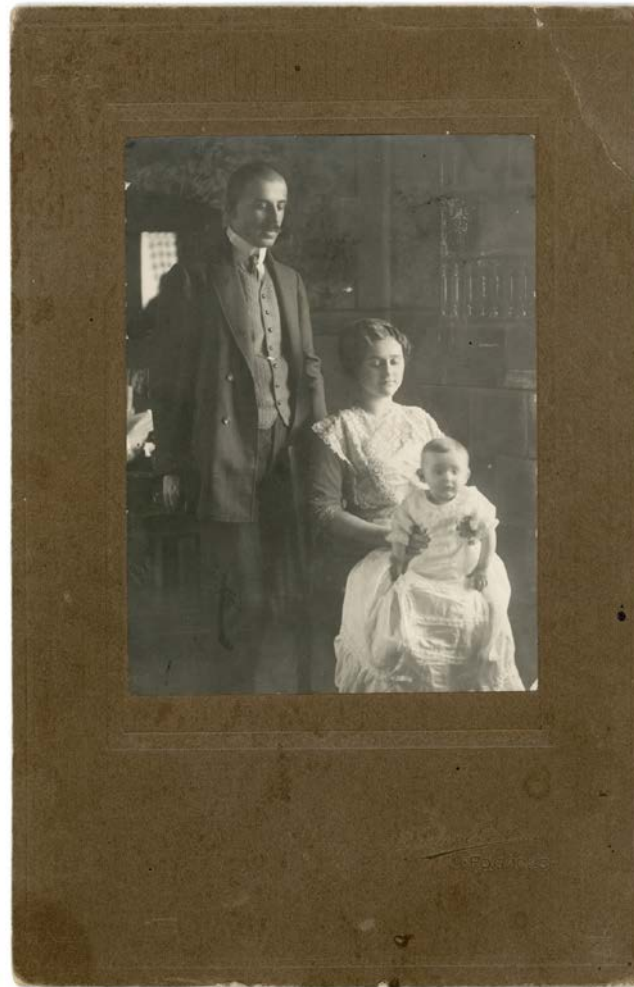
Hârțiile cu gelatino-clorură de argint și gelatino-bromură de argint au fost folosite pe scară largă din jurul anului 1905. Le găsim mai ales la formatele carte poștală și formate mai mici, dar, până în anii 1930, și li pite pe carton, în formate mai mari. Hârtia cu gelatino-clorură de argint dispare din uz de la sfârșitul anilor 1940.

Cele mai des întâlnite deteriorări fizico-chimice sunt exfolierile stratului de baryta, din cauza umezelii excesive și a fluctuațiilor de temperatură, îngălbenirile cauzate de îmbătrânirea gelatinei de origine animală, petele de mușci și oxidarea sărurilor de argint - proces care dă un aspect metalic, de oglindă, mergând până la impresia de negativ.

Radu Bârlă Tipuri de hârtii fotografice și deteriorările acestora

Exemple de hârtie cu gelatino-bromură de argint și gelatino-clorură de argint

Laura Vălean **Aspecte generale privind conservarea materialelor fotografice**

Alături de colectarea, documentarea și digitalizarea fotografiilor, conservarea trebuie să reprezinte un punct central în activitatea unei arhive fotografice. Deși văzute adesea ca obiecte bidimensionale, materialele fotografice sunt piese complexe, formate din straturit multiple, cu o compoziție variată și având luciu și textură diferite [1] (*Figura 1*).

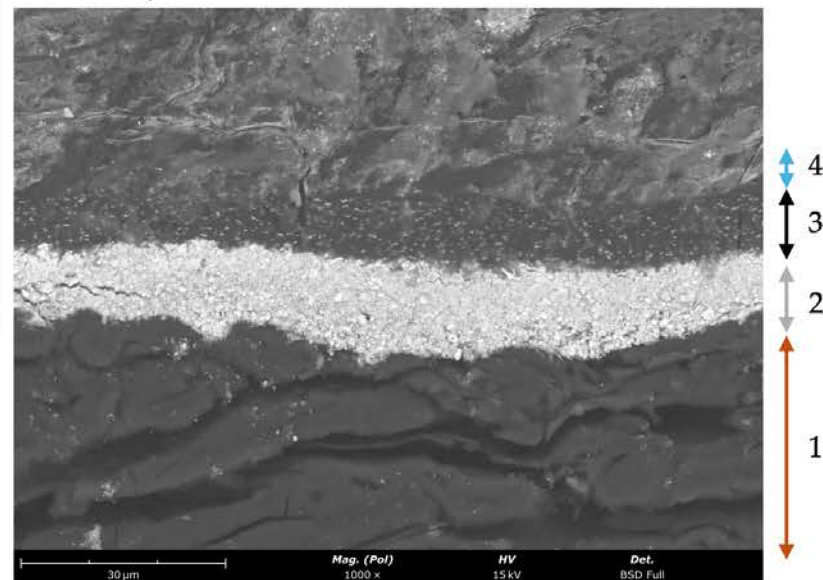
Luciul observat în lumina speculară

Textura observată în lumina razantă la microscop

Secțiune transversală observată la SEM-EDS

- 1 – suportul de hârtie
- 2 – stratul de barită (gelatină și sulfat de bariu)
- 3 – emulsia fotografică (gelatină și particulele de argint)
- 4 – strat protector de gelatină

Figura 1. Observarea caracteristicilor și stratigrafiei unei hârtii fotografice cu gelatino bromură de argint (hârtie Ilford Bromide B.2 35 K Rayon, ca. 1950)

Figura 2. Identificarea procesului fotografic cu ajutorul unui microscop *Carson MicroBrite Plus 60-120x LED*

Un prim pas în conservarea fotografiilor și negativelor îl constituie identificarea procesului fotografic prin care au fost realizate și a materialelor constitutive (tipul de suport, emulsie, straturi suplimentare precum vernisări sau straturi de culoare). Fiecare tip de material fotografic este predispus anumitor degradări și necesită o îngrijire diferențiată [2]. Identificarea proceselor fotografice (*Figura 2*) nu este întotdeauna o sarcină ușoară. De mare ajutor pot fi cunoștințele despre istoricul fotografiilor, studierea unor mostre cu diverse tipuri de fotografii sau consultarea bibliografiei pe acest subiect. În acest sens, o resursă deosebit de utilă este platforma *Graphic Atlas* care reunește date generale despre procesele fotografice și exemple care pot fi comparate cu piesele studiate.

Un alt aspect important în prezervare fotografiilor este conștientizarea măsurilor care pot fi luate de colecționar pentru a îmbunătăți starea obiectelor, dar și a cazurilor în care este necesară intervenția unui specialist în conservarea și restaurarea materialelor fotografice. În general, acțiunile unei persoane nespecializate ar trebui să se limiteze la conservarea preventivă, ce se constituie din acțiuni indirecte asupra obiectelor, nemodificând compoziția, structura și aspectul acestora. Măsurile din această categorie includ manipularea corectă, alături de expunerea și depozitarea fotografiilor în condiții optime. Orice intervenție asupra fotografiilor – precum îndepărtarea petelor, a benzilor adezive, sau a depozitelor de natură diversă, consolidarea suportului și a emulsiei sau umidificarea și presarea - trebuie efectuată numai de către un specialist (*Figura 3*). Chiar dacă unele intervenții pot părea minore și ușor de efectuat, în lipsa unei pregătiri adecvate în restaurarea fotografiilor, acestea pot avea, de cele mai multe ori, efecte nedorite și ireversibile [3].

Figura 3. Exemple de cazuri care necesită intervenția unui specialist:
(a) dezlîbirea benzilor adezive; (b) curățirea emulsiei fotografice;
(c) consolidarea emulsiei fotografice

Privitor la manipularea corectă a fotografiilor, există câteva reguli de bază care trebuie respectate. Una dintre acestea presupune utilizarea mănușilor de nitril în timpul manipulării. Totuși, trebuie avut în vedere faptul că acestea limitează dexteritatea și se pot murdări, fiind necesară schimbarea lor frecventă. Atingerea emulsiei fotografice trebuie evitată. Spațiul de lucru trebuie să fie unul curat și uscat, fără băuturi sau mâncare în preajmă. Singurul instrument de scris care ar trebui folosit în jurul fotografiilor este creionul cu grafit, pentru a preveni accidentele cu cerneală. Desprăfuirea fotografiilor trebuie realizată cu mare grijă, deoarece chiar și pensulele fine pot produce zgârieturi la nivelul emulsiei. Astfel, metoda recomandată pentru îndepărtarea prafului este folosirea unei pompice de aer (*Figura 4*) [4]. Desigur că tehnicile de curățarea mecanică ale fotografiilor sunt mai diverse, însă ele depind foarte mult de procesul fotografic, compoziția și starea de conservare a piesei, iar dacă suportul este fragilizat este nevoie de intervenția unui specialist.

Figura 4. Desprăfuirea fotografiei cu ajutorul unei pompice de aer

Atunci când ne referim la expunerea și depozitarea corectă a fotografiilor, trebuie să avem în vedere materialele selectate și condițiile de microclimat. Este foarte important ca materialele care intră în contact cu fotografiile să fie stabile din punct de vedere fizic și chimic, să aibă un pH neutru și în cazul hârtiei să nu conțină lignină, alaun, particule de metal, ceară sau plastifianți. De asemenea, ele trebuie să fie verificate prin *Potographic Activity Test (PAT)*. Adeseori descrierile materialelor pe site-urile comercianților pot fi înșelătoare. Spre exemplu, termenul de *neacid* nu este un indicativ direct al purității, deoarece un pH neutru se poate obține și prin adăugarea unei rezerve alcaline. De aceea, singura descriere pe care ne putem baza este trecerea *PAT*. În cazul hârtiilor, trebuie evitate cele de tip kraft sau glassine, nefiind stabile din punct de vedere chimic. În cazul foliilor din plastic, materialele acceptate sunt poliesterul (PL), polietilena (PE) și polipropilena (PP) [5].

Figura 5. Depozitarea în poziție verticală a negativelor pe sticlă în plicuri de hârtie (Klug archival paper fără rezervă alvalină)

Temperatura și umiditatea relativă (RH) sunt factorii principali în conservarea pe termen lung a fotografiilor. Ele determină rata de deteriorare chimică, apariția atacurilor biologice, iar fluctuațiile lor pot cauza deteriorări fizice. De asemenea, ele afectează și rata daunelor cauzate de praf, lumină și poluanți. Din acest motiv, temperatura și RH au o influență profundă asupra tuturor tipurilor de degradare ale fotografiilor. Orice alte încercări de conservare și restaurare sunt ne semnificative în comparație cu menținerea unor valori stabile pentru temperatură și RH [5].

Se recomandă ca RH să fie în intervalul 30-50%. Pentru temperatură, valorile diferă în funcție de timpul de material fotografic. Recomandări pentru diverse tipuri de fotografii și negative sunt prezentate în *IPI Media Storage Quick Reference* [6]. *Tabelul 1* reproduce indicațiile pentru temperatura.

Trebuie evitate depozitarea și expunerea în poduri sau pivnițe, în proximitatea surselor de căldură, a pereților exteriori și a zonelor cu risc crescut pentru apariția condensului, a scurgerilor și a fluctuațiilor extreme de temperatură și RH [7]. Expunerea la lumină trebuie și ea limitată, iar în timpul expozițiilor valorile recomandate pentru fiecare tip de material fotografic trebuie îndeplinite [8].

Informațiile în această secțiune prezintă succint problemele de conservare ale unei colecții fotografice, însă pentru a putea identifica corect procesele fotografice și a decide condițiile optime de depozitare și expunere, lista cu lecturi suplimentare trebuie consultată.

Laura Vălean **Aspecte generale privind conservarea materialelor fotografice**

Temperatura	Negative pe sticlă	Nitrat	Acetat		Poliester		Printuri fotografice		Printuri Ink Jet	Benzi magnetice		CD-uri DVD-uri
			Alb-negru	Color	Alb-negru	Color	Alb-negru	Color		Acetat	Poliester	
20°C	Moderat	Nu	Nu	Nu	Bun	Nu	Bun	Nu	Moderat	Nu	Nu	Moderat
12°C	Bun	Nu	Nu	Nu	Bun	Nu	Bun	Nu	Moderat	Moderat	Bun	Bun
4°C	Foarte bun	Bun	Bun	Bun	Foarte bun	Bun	Foarte bun	Bun	Bun	Bun	Bun	Bun
0°C	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Foarte bun	Bun	Bun	Nu

Nu. probabil va cauza degradări semnificative;

Moderat. nu îndeplinește standardele ISO, dar pe termen lung poate fi o soluție satisfăcătoare;

Bun: compatibil cu standardele ISO;

Foarte bun. va asigura conservarea pe termen lung.

Tabel 1. Temperaturi recomandate pentru depozitarea diversor tipuri de materiale fotografice. Tabel preluat din [6] și tradus în limba română

Bibliografie:

- [1] J. M. Reilly, *Care and identification of 19th-century photographic prints*. Kodak publication. Rochester, NY: Eastman Kodak Co, 1986.
- [2] B. Lavédrine, *Photographs of the past: process and preservation*. Los Angeles: Getty Conservation Institute, 2009.
- [3] State Archives of North Carolina, *The Care and Preservation of Family Photographs*, (2014). Data accesării: 28 septembrie 2024. [Online Video]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=PMf48xhzy20&t=567s>
- [4] „Care, Handling, and Storage of Photographs”, Library of Congress. Data accesării: 30 septembrie 2024. [Online]. Disponibil la: <https://www.loc.gov/preservation/care/photo.html>
- [5] G. Weaver, „Care and Identification of Photographs”, apr. 2021.
- [6] P. Adelstein, *IPI Media Storage quick reference*, 2nd edition. Image Permanence Institute, 2009.
- [7] G. Hill, „Caring for photographic materials”, Canadian Conservation Institute. Data accesării: 28 septembrie 2024. [Online]. Disponibil la: <https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/preventive-conservation/guidelines-collections/photographic-materials.html#a5d>
- [8] Wagner, Sarah. *Guidelines for exhibition light levels for photographs* (2007). Disponibil la: <https://download.aaslh.org/AASLH-Website-Resources/ccaha-guidelines-for-exhibition-light-levels.original.pdf>

Lecturi suplimentare

Identificarea proceselor fotografice:

- Image Permanence Institute (IPI). *Graphic Atlas*. Disponibil la: <http://www.graphicstlas.org>
- M. C. Jürgens. *The Digital Print: Identification and Preservation*. Los Angeles: The Getty Conservation Institute, 2009.
- S. Pénichon. *Twentieth-Century Color Photographs: Identification and Care*. Los Angeles: The Getty Conservation Institute, 2013.
- M. Valverde. *Photographic Negatives: Nature and Evolution of Processes*. 2nd ed. Image Permanence Institute, 2004. Disponibil la https://s3.cad.rit.edu/ipi-assets/publications/negatives_poster_booklet.pdf

Conservarea materialelor fotografice:

- J. M. Reilly. *Storage Guide for Color Photographic Materials and IPI Guide to Preservation of Digitally-Printed Photographs*, Image Permanence Institute (IPI) Disponibil la: https://s3.cad.rit.edu/ipiassets/publications/color_storage_guide.pdf

- Image Permanence Institute (IPI). *Guide to Preservation of Digitally-Printed Images*. Disponibil la: https://s3.cad.rit.edu/ipi-assets/publications/dp3_guide.pdf
- Image Permanence Institute (IPI). *A Consumer Guide to Materials for Preservation Framing and the Display of Photographic Images*. Disponibil la: https://s3.cad.rit.edu/ipi-assets/publications/framing_guide.pdf
- B. Lavédrine. *A Guide to the Preventive Conservation of Photograph Collections*. Los Angeles: The Getty Conservation Institute, 2003.
- ISO 18934, *Imaging materials — Multiple media archives — Storage environment*.
- ISO 18911, *Imaging materials — Processed safety photographic films — Storage practices*.
- ISO 18918, *Imaging materials — Processed photographic plates — Storage practices*.
- ISO 18920, *Imaging materials — Processed photographic reflection prints — Storage practices*.

Andrei Bălbăraș Tipuri de filme utilizate de cineamatori

8 mm (dublu 8 mm) Filmul de 10 metri lungime venea pe o rolă de plastic având lățimea de 16 mm (foto 1). Filmul era expus doar pe o jumătate, apoi întors la final pentru a se expune și pe cealaltă jumătate. După dezvoltare, filmul era tăiat pe jumătate, rezultând două bucăți de 8 mm. Astfel, filmul final avea lățimea de 8 mm, cu perforații pe o singură margine.

foto 1

Super dublu 8 mm

Filmul de 10 metri lungime venea pe o rolă de plastic având lățimea de 16 mm (foto 2). Filmul se expunea inițial pe o jumătate, apoi era întors pentru a se expune și pe cealaltă jumătate. După dezvoltare, filmul era tăiat pe jumătate, rezultând două bucăți de 8 mm.

Uneori, filmul era tăiat în camera obscură și încărcat în casete de super 8 mm, fie în modelul rusesc Kaccema (foto 4), fie în cel românesc (foto 5), o copie a celui rusesc. Astfel, caseta de super 8 putea fi folosită pe o varietate mai mare de camere pentru super 8 mm.

Filmul final avea lățimea de 8 mm, cu perforații pe o singură margine (foto 3).

foto 2

Super dublu 8 mm

(de la stânga la dreapta) foto 3, 4, 5

Alte casete de super 8 mm

(de la stânga la dreapta) foto 6, 7, 8

Alte branduri de film dublu 8

(de la stânga la dreapta) foto 17, 18, 20

16 mm

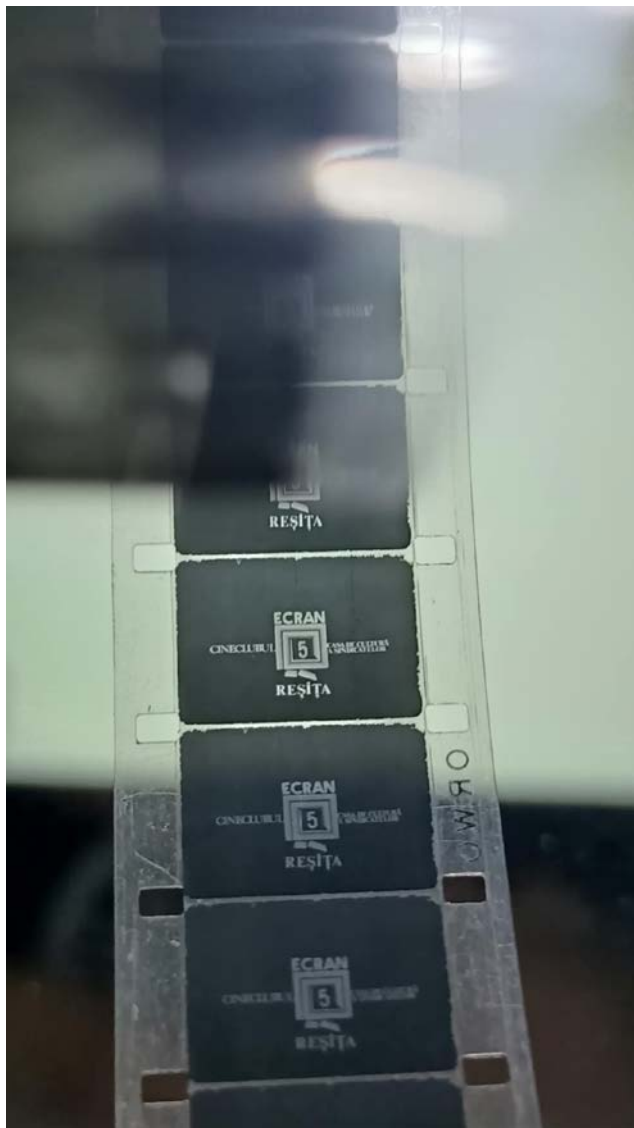
Având în vedere că lucrul cu 16 mm era mai costisitor, acest format a fost folosit în general în cadrul cinecluburilor de film, fiind un format semi-profesionist, utilizat în școli de film, televiziune și la realizarea de filme documentare, precum cele de la Sahia Film.

Filmul de 30 de metri lungime venea pe role metalice cu lățimea de 16 mm. Filmul putea avea perforații pe ambele margini sau doar pe una (foto 9, 10, 11).

(de la stânga la dreapta) foto 9, 10, 11

16 mm

Film 16 mm cu perforații pe ambele margini foto 12

9.5 mm

Acesta a fost un format mai puțin utilizat în perioada comunistă. Se distinge de celelalte formate prin lățimea de 9.5 mm și perforația situată pe mijlocul filmului.

Filmul cinematografic de 35 mm

Este un format profesionist. Dacă se găsesc role cu acest tip de film, cel mai probabil este vorba despre un film artistic sau un documentar (foto 13).

foto 13

Ce facem când găsim un film?

Filmele de 8 mm/super 8 mm sunt uneori depozitate în cutii de magnetofon, având în vedere lățimea similară. Filmele de 8 mm, super 8 mm și 16 mm se pot găsi depozitate și în cutii metalice. Primul pas este să cercetăm cutiile respective pentru a verifica dacă sunt notate informații (negativ, dezvoltat, pozitiv, copie etc.).

Dacă nu există informații, pentru a evita deschiderea unei cutii care poate conține un film nedezvoltat, recomandăm deschiderea cutiei într-o cameră obscură și verificarea conținutului. Dacă înăuntru se identifică ceva asemănător unei role de proiecție (fotografii 14, 15), cel mai probabil filmul este dezvoltat și se poate aprinde lumina.

Dacă se identifică o rolă metalică (fotografie 16), există posibilitatea ca materialul să nu fie dezvoltat. În acest caz, în camera obscură, se poate introduce rola într-un sac negru (de plastic), opac la lumină, iar o porțiune din film poate fi scoasă din sac și inspectată la lumină. Dacă pe bucata de film nu se vede nicio imagine, cel mai probabil filmul nu a fost expus sau nu a fost dezvoltat.

Ce facem când găsim un film?

(de la stânga la dreapta) foto 14, 15, 16

Ce facem când găsim un film?

Rola metalică poate fi inspectată într-o zonă mai întunecată. Partea metalică nu va permite ca filmul să se voaleze; doar porțiunea de film care este inspectată va fi afectată.

Dacă filmul găsit are un miros de oțet (sindromul oțetului - vinegar syndrome), recomandăm izolarea lui de celelalte filme. Se poate încerca o curățare exterioară cu alcool izopropilic în concentrație de 99% sau alte produse recomandate pe internet pentru curățarea filmelor afectate de VS.

Servicii gratuite de transfer în format digital

Pentru fiecare format (8 mm, super 8 mm, 16 mm, 9.5 mm), Muzeul Cineastului Amator oferă servicii gratuite de transfer al filmului în format digital.

Nicu Ilfoveanu **Recomandări practice din partea unui artist fotograf**

Când lucrezi la o arhivă, începi să îți pui întrebări legate de păstrarea corectă a imaginilor, fizic și digital, ai nevoie de informații privind curățarea scannerului pentru o digitalizare corectă și alte detalii tehnice privind rezoluțiile, culorile. Pentru a cumpăra materialele potrivite pentru conservare, l-am rugat pe artistul fotograf Nicu Ilfoveanu, să ne recomande din experiență, câteva linkuri. Le împărtășim mai jos:

1. Plicuri sau cutii pentru depozitarea corectă a fotografiilor, fie ele negative sau pozitive:

<https://fabrik.store.ro/product/arhiv-photo-envelope-large/>

<https://www.preservationequipment.com/>

<https://www.printfile.com/product-category/film-slide-storage/>

2. Informații legate de tipuri de scannere de film, rezoluții pentru redare sau arhivare:

<https://www.fiafnet.org/pages/E-Resources/Film-Scanners-Forum.html>

https://www.fiafnet.org/images/tinyUpload/E-Resources/Commission-And-PIP-Resources/TC_resources/Film%20Scanners%20v1%202.pdf

3. O depozitare corectă a imaginilor se face în dulapuri generoase, adaptate nevoilor și temperaturilor necesare pentru conservare:

<https://www.emporo.ro/v/1355212>

<https://www.ingeco.ro/27-alte-produse-metalice/36-casetiere-metalice-pentru-planse/>

4. Cu cât scanarea unei fotografii are mai puține defecte, praf, alte urme, cu atât este mai ușor de lucrat apoi cu ea. De aceea, curățarea permanent a echipamentului de scanare este foarte importantă, având grijă ca suprafețele să nu se zgârie. De aceea, soluțiile folosite trebuie testate și adaptate, iar spray-urile și alte produse de curățare sunt recomandate:

<https://4k.ro/product/kenair-spray-cu-aer-360ml/> cu ventil <https://4k.ro/product/kenair-top-ventil/>

<https://4k.ro/product-category/consumabile/rosco/produse-de-curatat-rosco/>

Ruxandra Nazare **Biblioteca sau colecția digitală – de la digitizare la arhivare online – o experiență**

Colecții naționale, județene și locale Este un truism să afirmi că digitizarea este imperativul timpului nostru. Aceasta fiindcă reprezintă o preocupare permanentă de peste 20 de ani, la toate nivelele (internațional, regional, național, județean și local). Totuși, digitizarea continuă să fie un proces în derulare, care ridică multe probleme pe măsură ce avansează în timp, dezvăluind o multitudine de aspecte implicate. De la politici și strategii la resurse și cerințe de respectat, de la instituții la comunități, de la alfabetizare digitală la expertiză, colaborări și parteneriate. În România, alături de marile colecții digitale, realizate de deținătorii de patrimoniu, instituții de memorie, de învățământ superior și de cercetare precum arhive, biblioteci, muzee ¹, avem firește și colecții mai mici, regionale și locale, puse în practică de către instituții de cult și organizații de conservare a memoriei comunitare. La nivelul bibliotecilor județene, există biblioteci digitale realizate prin efortul și implicarea laudabile ale personalului, cu ambiția de a valorifica fondurile deținute ².

¹ Menționăm doar câteva din colecțiile digitale românești, pe care le considerăm însemnate și de impact: Arhiva medievală a României - <http://arhivamedievala.ro> și Fototeca online a comunismului românesc - <https://fototeca.iiccmer.ro/>, create de Arhivele Naționale ale României; Biblioteca Digitală a Bucureștilor - <http://digitool.bibmet.ro:8881/R?RN=379976091>, realizată de Biblioteca Metropolitană a Bucureștiului, în parteneriat cu alte biblioteci; Proiectul Byzantion – baza de date a manuscriselor bizantine - <https://byzantion.itc.ro/> înfăptuit de Biblioteca Academiei Române; Biblioteca Digitală a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” Cluj-Napoca - <https://dspace.bcuccluj.ro/>; Proiectul Imago Romaniae - <https://imageromania.ro/> - realizat de Muzeul Național de Istorie al României. Lucrări despre digitizarea patrimoniului: Irina Oberländer-Târnoveanu, Dan Matei, Standarde și recomandări în documentarea bunurilor culturale, București, CIMEC, Institutul de memorie culturală, 2009 și Colecțiile de patrimoniu în era digitală: Lucrările celui de-al doilea wokshop: București, 24-25 noiembrie 2016, Biblioteca Academiei Române, coordonator Măriuca Stanciu, editor Cristina Popescu, București, Editura Academiei Române, 2017.

² Amintim aici doar două exemple de biblioteci digitale – Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu - <http://www.dspace.bjstrasibiu.ro/> și Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț - https://www.bibgtkneamt.ro/images/pdf/link_periodice.pdf.

Colecții naționale, județene și locale

De asemenea, cunoaștem exemplul unor biserici ce dețin un patrimoniu valoros, ca și al unor organizații și particulari care au găsit modalități creative de a păstra și conserva memoria oamenilor și locurilor³. Rostul enumerării acestor colecții digitale a fost de a contura o imagine generală și de a creiona un context general. Desigur, mai sunt multe de făcut, sunt necesare un repertoriu actualizat al colecțiilor digitale de patrimoniu și o comunicare eficientă pentru a construi o rețea, dar important este faptul că digitizarea se desfășoară la toate nivelele, atrăgând interesul și implicarea persoanelor și organizațiilor resurse.

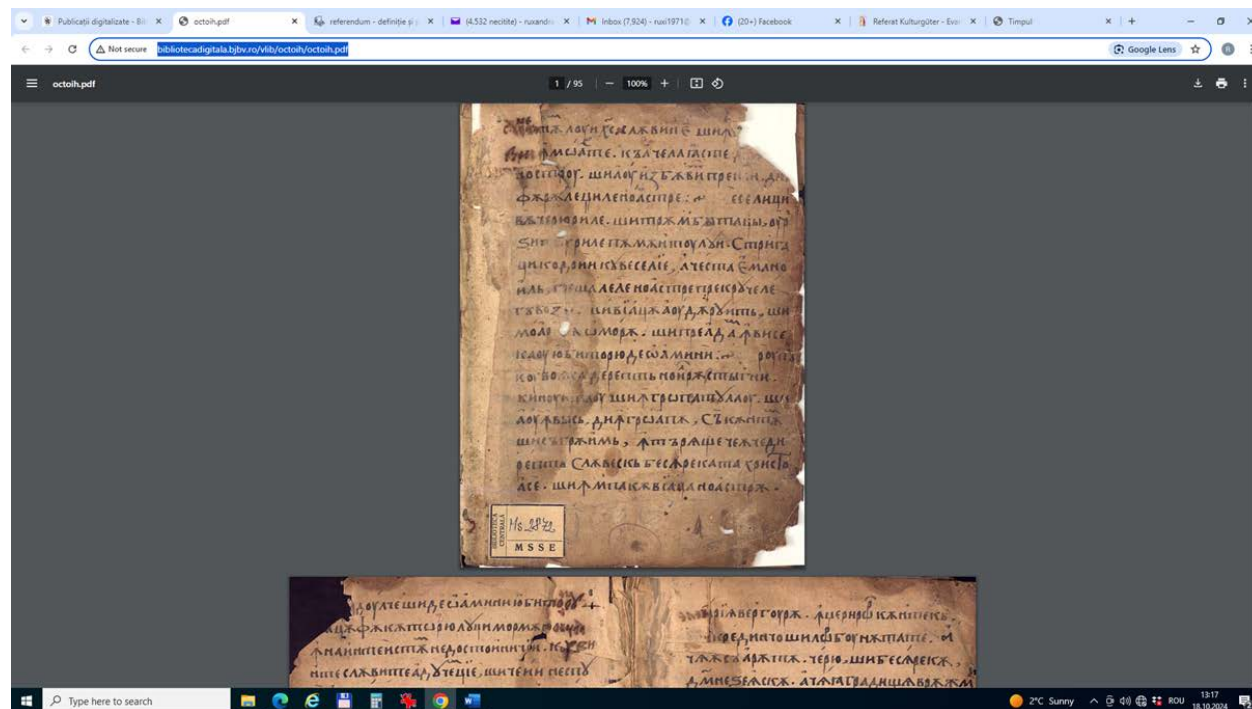

Figura 1. Imagine din manuscrisul slavo-român Octoih, din a doua jumătate a veacului al XVI-lea, păstrat la și digitizat de Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov

³ Doar cu titlul de ilustrare menționăm Comunitatea Honterus a Bisericii Negre din Brașov - <https://honterusgemeinde.ro/ro/arhiva-biblioteca/> și Colecția fotografului Costică Acșinte - <https://www.flickr.com/photos/costicaacsinte/> găzduită pe Flickr.

Proiectele – resurse și probleme de sustenabilitate

Digitizarea este susținută financiar de fonduri asigurate de bugetul de stat în cazul multor instituții de memorie, suplimentate de accesarea unor finanțări nerambursabile. Este vorba numai de inițiative care au valorificat colecții de patrimoniu, însă nu trebuie să neglijăm că documentele și obiectele din secolul XX au importanța lor și că adesea acestea se pierd chiar sub ochii noștri. Adesea, mici instituții ori organizații locale se preocupă de colectarea informațiilor și documentelor despre comunitate, cu relevanță locală și nu numai. Biblioteci publice locale ajută autorii de monografii locale la documentare, contribuie și păstrează istoria comunității, inițiază ansambluri și susțin evenimente și tradiții locale ⁴. În cazul unor organizații de drept privat, un exemplu este proiectul *Brașov – Orașul Memorabil (OM)* inițiat de un grup de arhitecți din Filiala Brașov – Covasna – Harghita al Ordinului Arhitecților din România. Concret, proiectul consta în apelul la comunitate să aducă fotografii personale cu orașul, în care erau surprinși brașovenii în spații publice (parcuri, cartiere, străzi, piețe, teatru, cinema etc.). Imaginile erau scanate de arhitecți, originalele restituite, iar fișierele digitale, editate, descrise și organizate, constituiau expoziția out doors la fiecare ediție anuală. Ideea a fost convingătoare și a atras numeroase contribuții și implicare din partea comunității. Proiectul a fost susținut din taxa pentru timbru de arhitectură și din diverse finanțări obținute anual. Fondul de fotografii astfel colectat formează o bază de date, ce se poate vedea, parțial, pe blogul proiectului - <https://orasulmemorabil.com/category/blog/> ⁵.

⁴ Bibliotecile publice din comunele Măieruș și Sânpetru au susținut autorii din comunitate interesați de istoria locală în timp ce bibliotecara din Poiana Mărului a intervenit pentru conservarea portului local și împotriva obiceiului de a se îngropa cu piesele de costum, a înființat și organizat ansambluri de dans pe vârste și cor, cu care a câștigat mai multe concursuri. Recent, Biblioteca publică din comuna Mândra este implicată în proiectul Memoria comunității de digitizare a fotografiilor din localitate și de predare și formare a abilităților digitale.

⁵ După știința noastră, restul fotografiilor sunt arhivate și se pot consulta la cerere.

Proiectele – resurse și probleme de sustenabilitate

Alte instituții și organizații non guvernamentale au apelat la finanțările externe acordate de British Library, așa cum a procedat Comunitatea Honterus a Bisericii Negre, deja menționată.

Un proiect mixt, care a combinat resursele, este Europeana Local. Practic, bibliotecile, deținătoare de echipamente digitale și de *know how*, au apelat la comunitate pentru a aduce și contribui cu fotografiile proprii pe anumite teme. Asemeni proiectului OM, participanții au adus fotografiile, care au fost scanate și restituite imediat proprietarilor de drept, fiind descrise conform standardelor sub raportul conținutului, datelor și metadatelor și încărcate în catalogul online, fiind regăsibile în portalul european digital Europeana.

Figura 2. Fotografie de pe blogul Brașov Oraș Memorabil, album Nicolae Surdu

Proiectele – resurse și probleme de sustenabilitate

Proiectele aduc fonduri și resurse în comunitate, dar odată încheiate, se ridică problema sustenabilității. Cum păstrezi fișierele digitale, cum asiguri prezervarea online pe termen lung și accesibilitatea? Nu este ușor deloc pentru organizații mici să susțină un proiect de digitizare și arhivare online, indiferent de scală și mărime. O soluție sunt softurile gratuite de bibliotecă și de colecții digitale, de tip open source/sursă deschisă, cum sunt Greenstone (<https://www.greenstone.org/>), Koha (<https://koha-community.org/> - aplicat cu succes la Biblioteca Universității Dunărea de Jos din Galați) ori mai recent Omeka, o aplicație funcțională care permite gestionarea cu succes a colecțiilor, așa cum ilustrează exemplul Europeana local în România ori cel al bibliotecii digitale realizate de Biblioteca Județeană Arad.

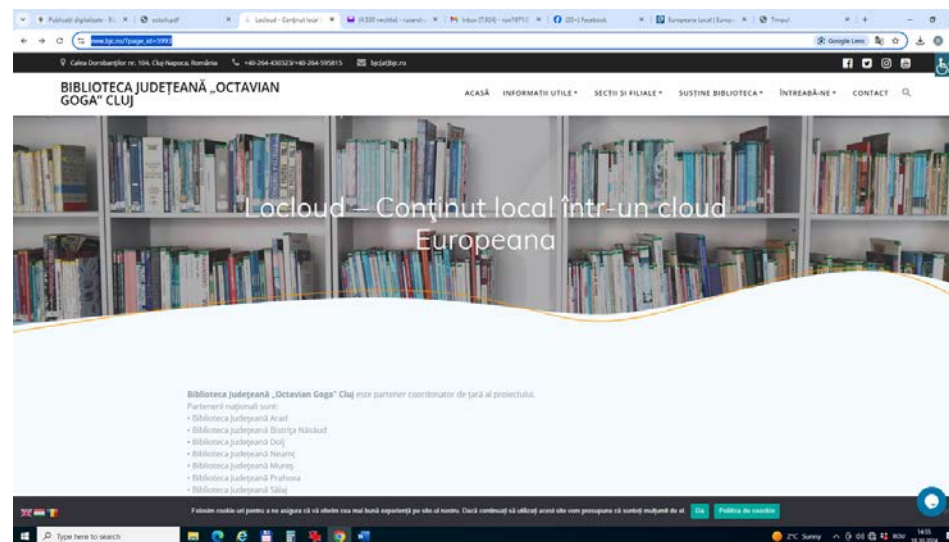

Figura 3. Despre Europeana Local în România

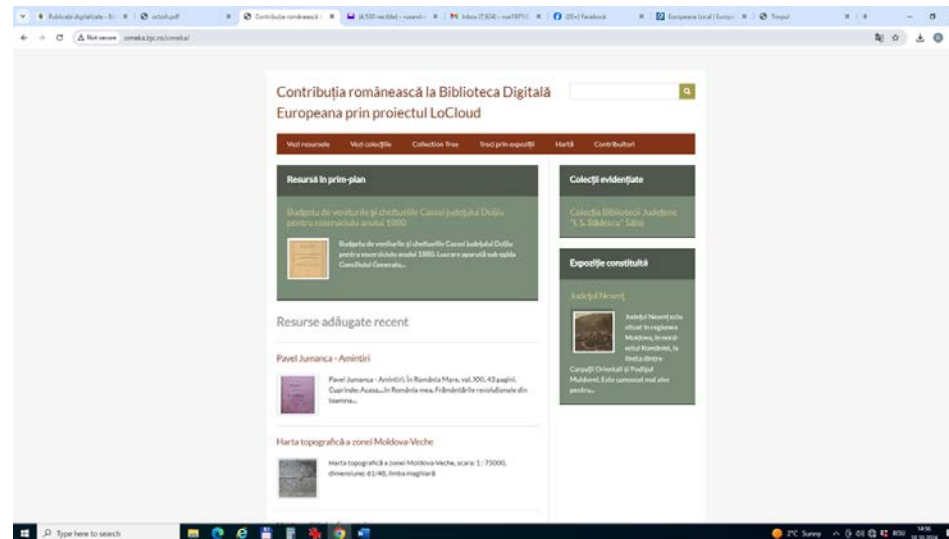

Figura 4. Contribuția românească în Europeana Local

Proiectele – resurse și probleme de sustenabilitate

Exemplul de mai sus al Europeana indică o soluție, aceea de a dispune de standarde uniforme și de găzduire pe servere de mare putere a unui portal european. Totuși, Europeana funcționează pe baza agregării site-urilor de biblioteci, respectiv colecții digitale originare. Cu alte cuvinte, obiectul digital original este vizibil pe temeiul arhivării pe site-ul organizației care îl deține și l-a digitizat. Orice actualizare a datelor, schimbare de descriere sau re-proiectarea arhitecturii site-lui presupune păstrarea conexiunii cu portalul agregator pe baza respectării cerințelor obligatorii. Păstrarea parametrilor înseamnă prezervarea în online a fișierelor digitale și accesibilitatea lor de oriunde și oricând.

Uneori proiectele de digitizare care implică mai mulți parteneri îngheață realmente, odată încheiate, iar recuperarea fișierelor digitale și refuncționalizarea lor se dovedesc dificile. Acesta a fost cazul Bibliotecii regionale Petko R. Slaveiko din Veliko Tarnovo (Bulgaria), care a făcut eforturi să recupereze resursele digitizate într-un proiect cu biblioteci mici. Finalmente, a reușit să regăsească documentele digitizate și să refacă acea colecție digitală, găzduind-o ulterior pe site-ul propriu și asigurând astfel sustenabilitatea. Alteori, inițiative de tipul catalogului colectiv județean de biblioteci pornesc de la însăși ideea de rețea de biblioteci mici partenere ale bibliotecii județene, iar coordonarea revine acesteia, care acordă asistență metodică, profesională, informatică, de specialitate, asigurarea softului integrat de bibliotecă și găzduire în spațiul online pe serverele ei⁶. Astfel de exemple pun în lumină chestiunea organizării, partenerilor și resurselor.

⁶ Vezi Portalul informatic al județului Dolj pe site-ul Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova - <https://catalog.aman.ro/opac>.

Colaborare și parteneriate. Partajarea de resurse

Apelul la finanțările nerambursabile destinate organizațiilor non guvernamentale ori folosirea unor programe și softuri de tipul surse deschise sunt soluții reale la problema arhivării digitale, pe termen scurt și mediu. O soluție complementară acestor practici este punerea la comun a resurselor și colaborarea tuturor factorilor interesați și implicați în digitizarea patrimoniului, la nivel județean. Echipamentele sunt scumpe și nu întotdeauna accesibile ca preț, multe organizații nepermițându-și tot ceea ce au nevoie pe cont propriu. În această situație, este recomandabilă colaborarea cu instituții de stat care au în dotare echipamente de digitizare și personal ce pot ajuta la scanarea documentelor locale aparținând organizațiilor mici. Parteneriatele sunt mai mult decât utile și în felul acesta instituții de rang județean vor reuși să ajute instituțiile și organizațiile din cadrul județului, împlinindu-și misiunea de a acorda asistență la nivel județean.

Partajarea de resurse include atât apelul la echipamentele disponibile și utile, cât și colaborarea în domeniu, împărtășind experiențe, cunoștințe și practici. La fel, proiectele Erasmus +, care creează cursuri, manuale, ghiduri, platforme online de învățare, oferă cunoștințe și informații utile celor interesați de digitizarea patrimoniului, echipamente, softuri, standarde, reguli de copyright etc.⁷

⁷ Vezi Portalul informatic al județului Dolj pe site-ul Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova - <https://catalog.aman.ro/opac>.

Colaborare și parteneriate. Partajarea de resurse

Rețeaua locală sau județeană, care se poate forma, reunește expertiza și experiența profesională a personalului bugetar, a persoanelor din mediul ong, a persoanelor resursă, specialiștilor și al inițiativelor de antreprenariat, fiind practic o formă de comunicare între mediul public și privat. Personal considerăm că asemenea clustere locale, neformalizate și formalizate, adună energii și facilitează comunicarea, stimulând dialogul și schimbul de idei, încurajând colaborarea și fiind utile tuturor membrilor. Avem convingerea că întâlnirile celor interesați în digitizare și arhivare online, conservare și prezervare pe termen lung sunt viabile și folositoare. Recent, stimulată chiar de întâlnirea Arhiva digitală a satului Șona din 14 septembrie 2024 și de prezentarea de la Cincu legată și de rețetele culinare zonale, am scanat un caiet de rețete din 1882 aflat în colecțiile bibliotecii județene brașovene, în fondul familiei Braniște. Am făcut cunoscut și am transmis fișierele digitale Mariannei Herberth, care a fost entuziasmată de document și informațiile oferite. Faptul a fost posibil grație inițiativei Asociației Șona noastră de a invita mai multe persoane cu preocupări comune. Împreună putem face mai multe.

Colaborare și parteneriate. Partajarea de resurse

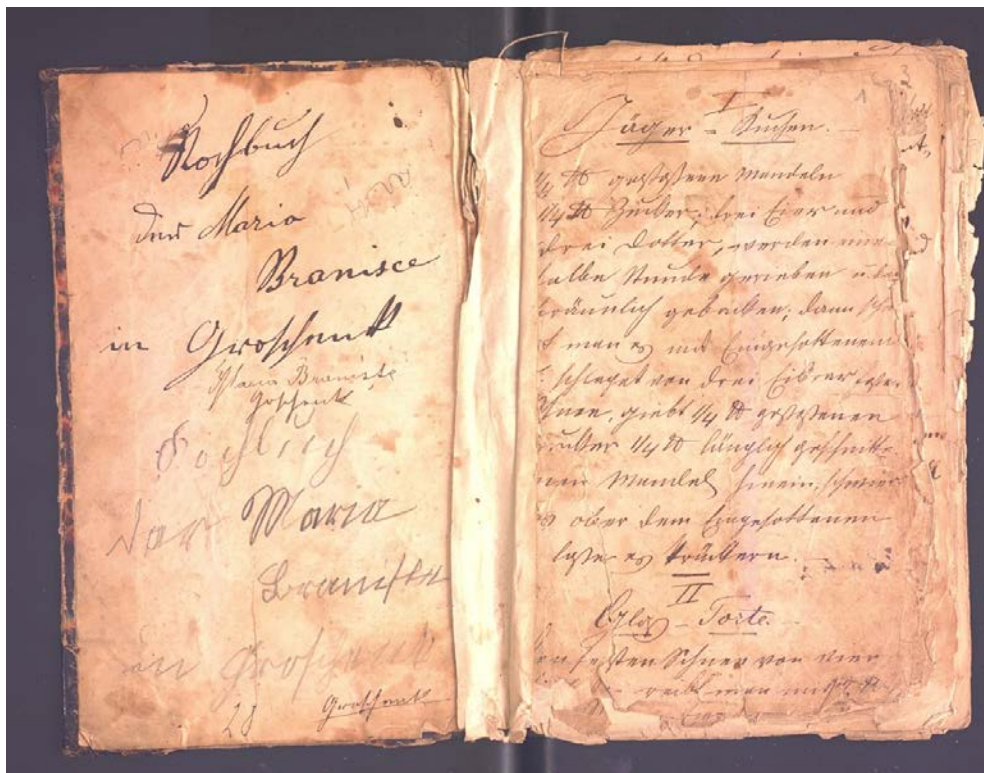

Figura 5. Cartea de Bucate, în limba germană cu alfabet gotic, a Mariei Branîște de la Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov, Colecții Speciale, manuscris nr. 4866.

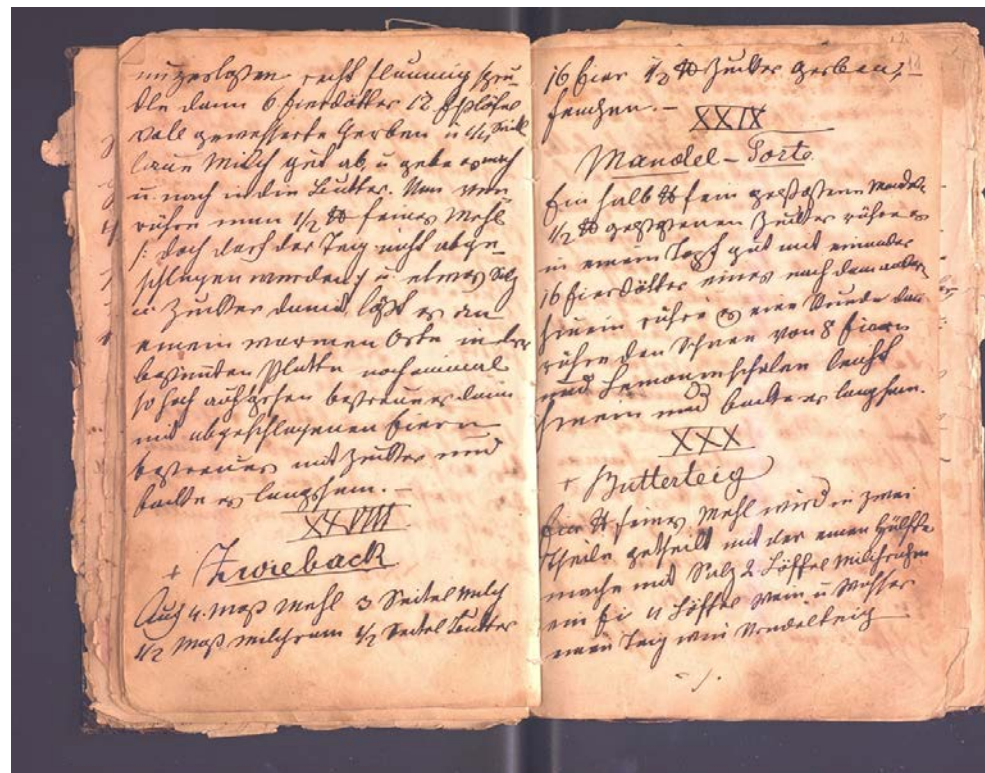

Figura 6. Rețete din Kochbuch-ul Mariei Branîște, de la Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov, Colecții Speciale, manuscris nr. 4866.

Acest ghid practic s-a constituit pe baza Ideilor expuse pe parcursul Întâlnirii Oamenii Arhivelor 2024, el este un instrument educațional de încurajare a comunităților rurale de a îngriji arhive, o resursă ce este disponibilă online și actualizată recurent pentru publicul larg.

Participanți și contribuitori la Întâlnirea Oamenii Arhivelor 2024 au fost: Nicu Ilfoveanu - artist fotograf, Radu Bârlă - istoric al Asociației Renascendis, Laura Vălean - specialist în conservarea și restaurarea de fotografie, Árpád Kováts - coordonatorul Muzeului de Fotografie Kováts din Odorheiu Secuiesc, Andrei Bălbărașu - coordonatorul Muzeului Cineastului Amator din Reșița, Ruxandra Nazare - Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov, Marlene Herberth – Asociația Soxen – KraftMade - Cincu, Alina Zară – Asociația Mândra Project, Ștefan Cibian – Institutul de Cercetare Făgăraș – Făgăraș și Calbor, Mihaela Frățilă - Asociația sătească „Șona noastră”, Mihaela Irimescu și Cristiana Ursache - Asociația Galeria Artep, Diana Iabrașu - coordonatorul Arhivei satului Șona.

Inițiativa face parte din proiectul „ȘONA – ARHIVA DIGITALĂ. Demers de valorificare a patrimoniului vizual rural”, este inițiat de Asociația Galeria Artep și derulat în 2024 în parteneriat cu Fundația Ștefan Câlția, Asociația Sătească „Șona Noastră”, Asociația Monumentum, Asociația Renascendis, Asociația Soxen – KraftMade și Institutul de Cercetare Făgăraș, și este co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Partener logistic: Fundația Comunitară Țara Făgărașului.

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Echipa proiectului

Coordonatoarea Arhivei satului Șona	Diana Iabrasu
Design grafic	Andrei Gavrilița
Curatoare website	Alexandra Mihailciuc
Dezvoltare website	September Studio
Facilitator în comunitate	Mihaela Frățilă
Asistent proiect	Cristiana Ursache
Traduceri	Ramona Signeanu
Comunicare	Tudorița Șoldănescu
Manager proiect	Mihaela Irimescu

SONA

ARHIVA DIGITALĂ

Demers de valorificare a patrimoniului vizual rural

Organizat de:

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

În parteneriat cu:

ȘONA
ARHIVA DIGITALĂ